

Пре свега, неопходно је дефинисање појмовно-категоријалног апарата који ће бити коришћен у овом тексту. Наиме, појмови глобализације и неолиберализма се односе на ове феномене у области економије.

Глобализација представља процес трансформације локалних или регионалних феномена у глобалне. Она може бити описана као процес у коме народи света унифицирани као јединствено друштво функционишу заједнички. Овај процес је комбинација економских, технолошких, социокултурних и политичких сила.

Појам економске глобализације се односи на интеграцију националних економија у међународну економију, директне стране инвестиције, слободне токове капитала, миграцију и ширење технолошких иновација. Ноам Чомски указује да се појам глобализације користи у доктринарном смислу да опише неолибералну форму економске глобализације. Том Палмер са Като института дефинише овај феномен као смањење или елиминацију државних рестрикција које се односе на размену роба и раст интегрираног и комплексног глобалног система производње и размене роба. За Хермана Дејлија глобализација претставља брисање националних граница за економске циљеве; међународна трговина (руковођена компаративним предностима) постаје интеррегионална (руковођена апсолутним погодностима).

Ефекти глобализације су многобројни, а међу њима су најзначајнији:

- Индустијски: формирање светских тржишта робе и шири приступ страним производима за потрошаче и компаније.

- Финансијски: стварање светских финансиских тржишта и бољи приступ иностраним финансијама. Симултана, мада не и чисто глобална је и појава нерегулиране стране размене и шпекулативних тржишта.

- Економски: формирање глобалног заједничког тржишта, базираног на слободној размени добара и капитала.

Генерално, сматра се да идеје о слободној трговини, капитализму и демократији олакшавају глобализацију. Они који подржавају слободну трговину тврде да она повећава економски просперитет као и могућности за развој, нарочито између развијених држава, повећава грађанске слободе и води ефикаснијој алокацији ресурса. Економске теорије о компаративној предности сугеришу да слободна трговина обезбеђује ефикаснију алокацију ресурса са свим земљама укљученим у бенефицирану трговину. Генерално, то обезбеђује ниже цене, повећање запослености, већу производњу и виши стандард живота.

Неолиберализам представља сет економских политика које су постале распрострањене у последњих 25 година. Главне тачке овог феномена укључују: ослобађање приватних компанија од било каквих државних ограничења наметнутих од стране државе, без обзира на социјалну штету; веће слободе за међународну трговину и инвестиције; редукција плата и укидање радничких права стечених после многогодишњих борби; укидање контроле цена; тотална слобода за кретање капитала, добара и услуга; редукција јавних трошкова за социјалне услуге као што су образовање и здравствене услуге; редукција помоћи за сиромашне слојеве популације, па чак и редукција трошкова за одржавање путева, мостова и водоснабдевања, а све у име редукције улоге државе; смањење државне регулације свих елемената који би могли да умање профит, укључивши и заштиту животне средине; продаја државних предузећа приватним инвеститорима, укључујући банке, кључне индустриске капацитете, железницу, аутопутеве, произвођаче електричне енергије, школе, болнице, па чак и воду за пиће; елиминација концепта "јавних добара" и "заједничког интереса", замењујући их синтагмом "индивидуална одговорност".

У светским размерама, доктрина неолиберализма је наметнута помоћу јаким финансијских институција као што су Међународни монетарни фонд, Светска банка и Интерамеричка банка за развој. Први јасни пример неолиберализма се појавио у Чилеу на делу (захваљујући економисти Милтону Фридману, са Универзитета у Чикагу), после државног удара подржаног од ЦИА, против демократски изабраног претседника Салвадора Аљендеа, 1973. г.

Затим су следиле друге земље, на пример Мексико, где су плате смањене за 40-50%, а трошкови живота порасли за 80%. У САД, неолиберализам је уништио социјалне програме, атакујући на права радника, укључивши и имигрантску радну снагу.

Неки економисти, на пример Х. Стиглиц, сматрају да идеолошка острашћеност ММФ-а уздиже идеју тржишног аутоматизма и потпуни либерализам до нивоа догме. Доктрина слободног тржишта као мантра се намеће свим земљама, посебно земљама у развоју и у транзицији. Радикални шок-терапијски реформатори жале се да је либерализација била недовољно брза и недовољно радикална. Исто се односи и на приватизацију. Она је праћена најгрубљим облицима пљачке и огољавања имовине предузећа, уз високе каматне стопе. Оваква концепција ММФ-а производи гомилање дугова и кризе, нарочито у земљама у којима је некритички прихваћена као основа макроекономске политике стабилизације и развоја. Банкротство банака (данас и у САД), масован стечај предузећа, огромна незапосленост, социјално раслојавање друштва, сиромаштво и беда у многим земљама, у великој мери су условљени овим конзервативним правцем у економској политици. То није ни концепт неке сувисле и конзистентне теорије, већ економске политике у функцији крупног финансијског капитала развијених привреда и пут у неоколонијални положај највећег броја земаља у развоју. Захтев за брзо отварање привреде спољној конкуренцији, превремена либерализација, чак и тржишта капитала, водило је глобалној нестабилности, рецесији, незапослености, експлозији спољне задужености и уништавању домаће производње. Посебно је штетна рестриктивна монетарна политика, тј. високе каматне стопе које чине раст немогућим. Није у реду инсистирати да земље у развоју са једва успостављеним банкарским системом ризикују отварање својих тржишта. Либерализација није праћена обећаним растом, већ повећаном бедом, а многи који су изгубили посао приморани су на сиромаштво.

Та приватизација, под притиском неолибералне доктрине, јесте спроведена у интересу крупног капитала развијених привреда запада и шпекулантског домаћег капитала.

Садржај и усмереност вашингтонског договора су веома битни. Он представља концепт у интересу крупног западног капитала и најразвијенијих држава запада.

То је кодификовани програм економског неоколонијализма (како тврди Стиглиц). Многе државе су то већ схватиле, нажалост доста касно.

ММФ прописује готово потпуно исту рецептуру свим земљама без обзира на њихове специфичности и огромне развојне, социјалне и традиционалне разлике. У неким привредама било је извесних позитивних ефеката, али у већини држава јавили су се готово катастрофални резултати. Уместо да санира и спречава кризе, ММФ их систематски производи. Не треба спроводити никакве експерименталне акције у

земљама, већ применити њима специфичне моделе и мере макроекономске политике. Сви успешни модели имају високу стопу штедње и инвестиција, велику покретљивост радне снаге, интегрисаност у светске токове и способне владе које су посвећене економском развоју, а не само стабилизацији.

Привредни развој не захтева минималну улогу државе, већ њену уравнотежену улогу.

Нова финансијска криза, настала у срцу неолибералне економије и обраћање држави за помоћ да извучи приватни финансијски сектор и банке из дубоке кризе, нови је ударац неолиберализму. Исувише вере се поклањало саморегулишућој моћи слободног тржишта и није антиципирано самоуништавајуће дејство хипотекарног кредитирања. Финансијска “црна рупа” која је на овај начин створена је заиста застрашујућих пропорција: не би могао да је покрије ни данашњи бруто национални производ свих земаља света. Чињеница да је средиште кризе у САД подстакла је спекулације о почетку краја њене империјалне доминације, а понегде се у питање доводи и сам капиталистички систем. Национализације су у оптицај вратиле и појам “социјализам”. Због своје централне улоге у глобализованом свету, практично нико није поштеђен колатералне штете. На западу се иронично коментарише да предлози за решење светске финансијске кризе не воде никаквом новом капитализму, него га сахрањују и значе враћање старом социјализму. Снажном интервенцијом на Волстриту, Америка је постала више комунистичка од Кине. То представља можда највећи пример социјализма у историји САД. “Највећи социјалиста је данас Х. Буш”. Испада да се овде размахом социјализам као средство за одбрану пољуљаног модела капитализма, којим је доминирала саморегулација тржишта

Веровање да ће увођење приватног власништва и “laissez faire” тржишног механизма, социјалистичке привреде одмах претворити у државе благостања, била је велика и тешка заблуда и заваравање. Једна претходна идеологија замењена је идеологијом тржишног фундаментализма.